

2 лютого - День визволення Рівного та Рівненського району від німецько-фашистських загарбників

ХРОНІКА НЕЗАБУТНІХ ПОДІЙ

Друга світова війна - одна з трагічних сторінок в історії українського народу. Україна втратила п'яту частину населення: близько 3 млн. чол. на фронтах, і 5,5 млн. у зоні окупації. Міста обезлюдніли і лежали в руїнах. Понад 10 млн. жителів України залишились без даху над головою і жили в непристосованих приміщеннях та землянках.

Територія нашого краю з перших днів війни перетворилась у фронтву смугу, на якій місяцями точились важкі бої. Особливо запеклим був танковий бій у районі Луцьк - Броди - Дубно - Рівне, де наступаючі німецькі війська на деякий час були зупинені. Це був перший великий танковий бій на початковому етапі війни, де з обох сторін взяло участь 1500 танків. За неповні два тижні весь наш край окупували загарбники.

Прихід німецько-фашистських загарбників супроводжувався масовими розстрілами й репресіями. Всього у Рівному та його околицях влітку-восени 1941р. було знищено 102 тис. чол. 6 листопада 1941 року фашисти розстріляли в урочищі Сосонки біля Рівного тисячі євреїв, а згодом влаштували на території міста 3 концтабори: у передмістях Грабник і Воля та на вулиці Білій.

дивізії імені Морозова, якій було присвоєне почесне найменування "Ровенська". Разом із регулярними радянськими військами Рівненщини визволяли від фашистських загарбників партизани і підпільники. Тут німецько-фашистські війська втратили 6 тисяч чоловік. Війна завдала великої шкоди народному господарству Полісся. Було спалено і пограбовано 456 промислових підприємств, зруйновано більше половини житлового фонду, повністю знищено 176 населених пунктів, пограбовано 465 колгоспів. На фронтах Великої Вітчизняної війни учасниками боїв були понад 100 тисяч уродженців Рівненщини. З них понад 30 тисяч загинуло.

"...1 лютого 1944 року на підступах до Рівного зупинились передові частини Червоної армії. "З високого пагорба ясно були видні черепичні дахи будинків, куполи собору і гостроверхий шпиль костюлу", - згадував учасник тих подій І.Наумов. На виїздах із міста та перехрестях доріг німці створили міцні оборонні точки. Тому наступ радянських військ, який почався наступного дня, 2 лютого, виявився дуже нелегким. Лише у другій половині дня, коли остаточно

коджували танки, - розповідав ветеран. - Солдати були дуже втомлені як фізично, так і морально, особливо після боїв за Київ та Житомир. Втрати були значними, а поповнення майже не надходило. Саме тому участь у визволенні міста брало багато військових частин. Полки, дивізії, бригади були недоукомплектовані, і їх часто об'єднували. Замість 12 чоловік біля гармати залишалось 5-6. Зима 1944 року видалася дощовою. А оскільки Рівненська область - болотиста, просуватися було неабияк складно. Крім того, що солдати "місили грязюку ногами", ще й 12 тонн вантажу (7 тонн гармата та 5 тонн - тягач) потрібно було тягнути. Та найважче, звісно, було переправляти гармату через річку, адже мости були вщент розбиті».

Радянські війська атакували Рівне відразу з чотирьох боків, в обхід пустили кавалерійські частини. Після 10-хвилинного артобстрілу, 121 стрілецька дивізія ввійшла до східної околиці міста. А вже 2 лютого близько шостої години вечора Рівне повністю звільнили від німців. Радісне відчуття перемоги наповнилося сумом: в боях за Рівне, а саме — під час контратаки з Млинівського напрямку, загинув увесь взвод лейтенанта Гончарова з 3-го ви-

945 днів Рівне було під окупацією німецько-фашистських загарбників, визволене в лютому 1944 року в ході Луцько-Рівненської операції. 13-а армія здійснила обхідний маневр силами двох кавалерійських корпусів, які рейдували в тил противника. Партизани рівненських з'єднань провели глибоку розвідку оборонних позицій ворога, надали командуванню військових частин дані про тили і маршрути руху німецьких військ та взяли участь у боях на підступах до міста.

Жорстокого характеру набули бої за Рівне 2 лютого. Фашисти втратили кілька тисяч солдатів та офіцерів, 30 великих складів з продовольством, боєприпасами та зброєю.

У боях за Рівне загинуло більше тисячі радянських воїнів, які були поховані на Дубенському кладовищі (сучасний Меморіал Воїнської Слави) та в міському парку ім. Т. Г. Шевченка.

Протягом січня-березня 1944 року від німецько-фашистських загарбників Рівненщину звільняли частини Першого Українського фронту під командуванням генерала армії Миколи Ватутіна. 2 лютого 1944 року в місто Рівне ввійшли радянські війська. Активну участь у визволенні міста, крім піхотних частин 13-ої армії генерала Миколи Пухова, взяли козаки 8-ої гвардійської кавалерійської

було зламано рубіж оборони противника, стався вирішальний прорив. Проте бої не вщухали. Аж уранці наступного дня рівняни дізналися, що місто повністю звільнене від німців. У результаті боїв за Рівне фашисти втратили кілька тисяч особового складу свого війська, а також 30 великих складів із зброєю та військовою амуніцією. 5 лютого 1944 року на честь звільнення Рівного у вечірньому небі Москви спалахував артилерійський салют. Того ж дня було оприлюднено наказ Верховного Головнокомандувача про присвоєння кращим військовим частинам та з'єднанням звань Рівненських та Луцьких. Від цього дня Рівненськими стали іменуватися 13-а армія (генерал М.Пухов), 6-й гвардійський кавалерійський корпус (генерал С.Соколов), 24-й стрілецький корпус (генерал М.Кирюхін) та 7-й стрілецький корпус (генерал М.Глухов), деякі інші частини.

...«На підготовку - дві доби», - надійшов наказ командувача 1-го Українського фронту Миколи Ватутіна, що означало початок операції «Рівне-Луцьк-Дубно-Здолбунів» силами 13-ї армії Пухова та 60-ї армії Черняховського. Командиром взводу артилерійської батареї 39 артилерійської бригади 13-ї армії був уродженець Башкирії, рівнянин Арослангалі Галін. «Ми підтримували піхоту і знеш-

нищувального протитанкового дивізіону 19 артилерійського полку. «Одразу після звільнення Рівного згадавав Галін, - ми отримали розвіддані про початок ймовірної контратаки з боку «Дубно-Здолбунів-Рівне». Я отримав наказ відійти за німецький аеродром гауляйтера Еріха Коха (в районі теперішнього автобусного парку) і чекати контратаки танків з «Млинівсько-Здолбунівського» напрямку. На щастя, вона так і не відбулася...» Далі Галін констатував, що ракетні установки, за наказом Пухова, в місто не пукали, оскільки більшість будинків були зі зламаними дахами: на одній половині жили люди, на іншій - скотина. Ще у більш-менш нормальних умовах проживали мешканці теперішньої вулиці Чорновола - чехи та німці, інші ж тулилися в халупах біля Усті. Там само розміщувалися ринки та військові казарми. На згадку про страшну німецьку окупацію лишилися два напівзруйновані концтабори: один - з правого боку від автобусного парку, інший - на вулиці Білій. Під час «Рівне-Луцької» операції вдалося захопити 100 танків ворога, 426 установок, 575 кулеметів та 1100 автомашин.

Після звільнення обласного центру радянські війська продовжили гнати гітлерівців на захід.

Ольга СНИЖНА